

La Catalunya dels 8 milions

CED 40 anys

*Vides que compten,
comptes que prenen vida*

CRÈDITS

Centre d'Estudis Demogràfics

Eva Albors

Amand Blanes

Andreu Domingo

Albert Esteve

Juan Galeano

Julián López

Antonio J. Medina

Teresa Menacho

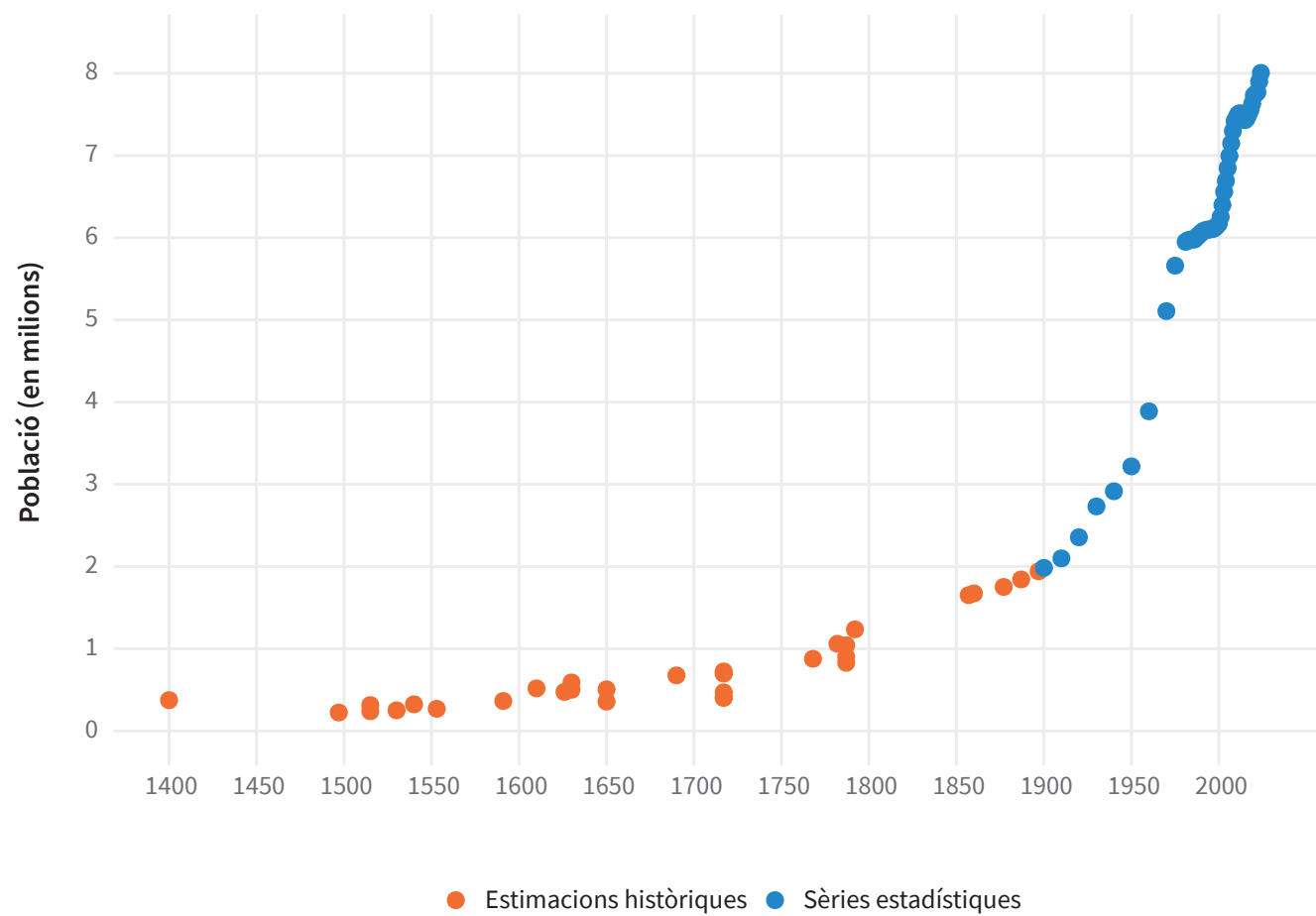
Anna Turu

Data: 10 de febrer de 2024

El dia 10 de febrer de 1984 va néixer el Centre d'Estudis Demogràfics, fruit de l'impuls per promoure i conèixer la demografia de Catalunya. En aquell any, la població de Catalunya tenia poc menys de 6 milions d'habitants, l'edat mitjana de la població era de 35,2 anys, i el percentatge de nascuts a l'estranger no arribava al 2 per cent. D'aleshores ençà, la població ha crescut i s'ha modificat. Catalunya és avui una societat situada a la frontera del canvi demogràfic a escala global i el Centre d'Estudis Demogràfics n'ha estat testimoni d'excepció. Et convidem a explorar les pàgines que segueixen perquè, de la mà de les nostres representacions gràfiques, coneguis com Catalunya ha arribat als 8 milions d'habitants.

Evolució de la població. Catalunya, 1400-2023

Les estimacions històriques de la població de Catalunya dibuixen un creixement molt moderat i fluctuant de la població, assolint el milió d'habitants a finals del segle XVIII i incrementant-se en un milió més de persones al segle XIX. Des de principis del segle XX, Catalunya ha experimentat un extraordinari creixement demogràfic, quadruplicant la seva població dels 2 milions de 1900 als 8 milions de l'actualitat, el que equival a una taxa de creixement del 9,5 per mil anual. El major ritme de creixement de la població catalana en comparació a la de la resta d'Espanya, que durant el mateix període va créixer al 6,7 per mil anual, s'ha traduït en un increment del seu pes relatiu dins de la població espanyola, del 11 per cent de 1900 a més del 16 per cent l'any 2023. En termes absoluts destaca el creixement de les dècades dels cinquanta i dels seixanta, i el primer quinquenni dels setanta, quan la població va créixer en poc més de 2,44 milions de persones. L'estabilitat demogràfica va caracteritzar la Catalunya dels dos darrers decennis del segle XX, amb un creixement de només 225 mil persones entre 1980 i 2000, quan triomfava l'eslògan "Som 6 milions". Al segle XXI, s'han afegit altres 1,83 milions d'habitants.

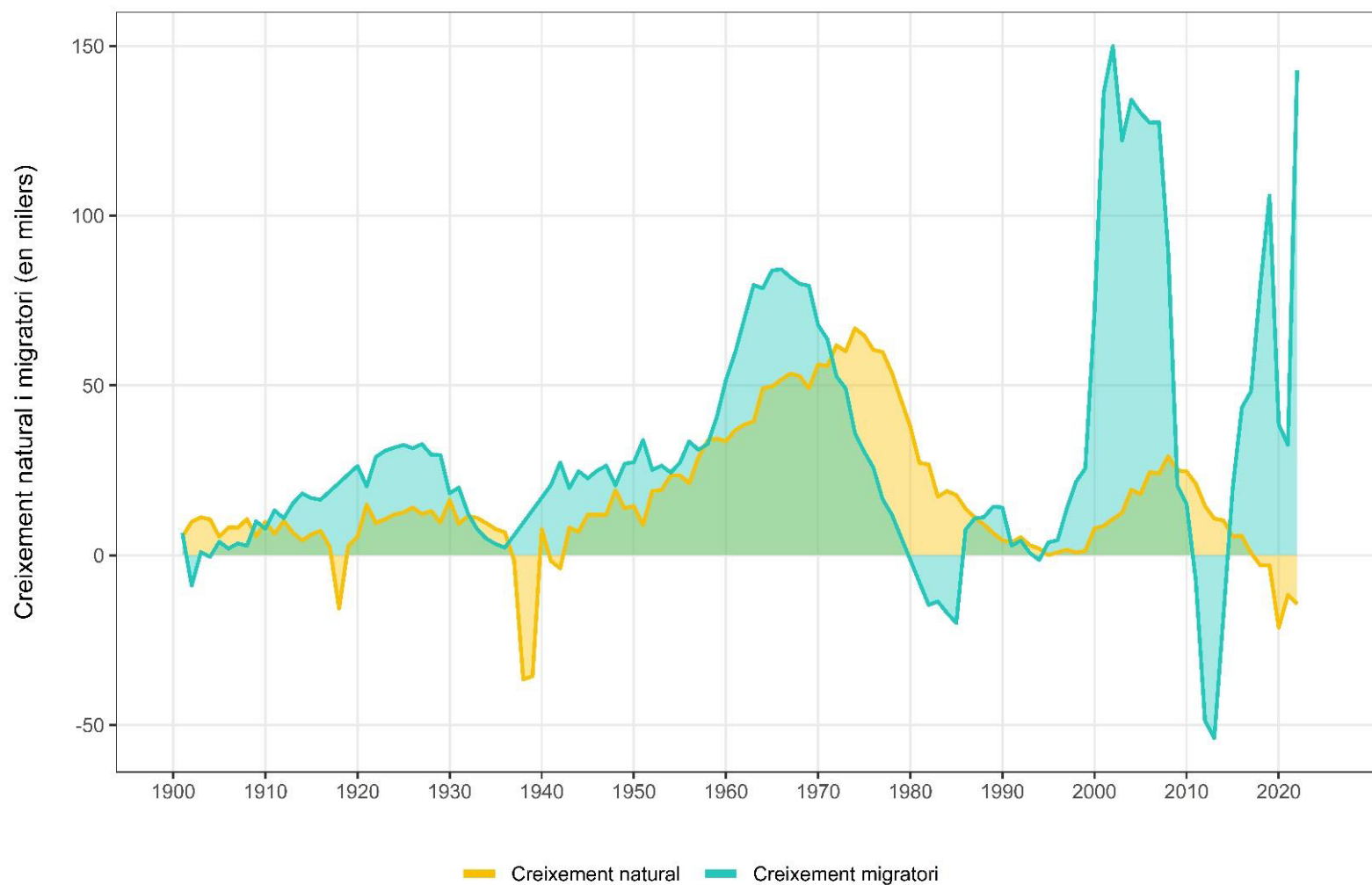
FONT

Estimacions històriques 1400-1847, diversos autors; Sèries estadístiques: 1900-1970 Població de dret, Censos de població, (INE); 1975 Població de dret, Padró d'habitants (INE); 1981-2023 Estimacions de població a 1 de gener (IDESCAT); Avanç de població a 1 de novembre de 2023 (IDESCAT).

Components del creixement de la població. Catalunya, 1901-2022

L'extraordinari creixement demogràfic de Catalunya d'ençà principis del segle XX no ha estat uniforme, ha sigut a batzegades, provocades pels cicles econòmics. El saldo migratori (immigració menys emigració) ha esdevingut el component principal d'aquest increment, mentre que el creixement vegetatiu (naixements menys defuncions) va excel·lir durant els anys seixanta fins la primera meitat dels setanta gràcies al *baby boom*, però va perdent pes en favor del migratori degut a la davallada dels naixements i a l'augment de les defuncions per l'envelliment.

L'evolució del saldo migratori marca quatre grans onades migratòries, les dues primeres corresponents al segle XX (1910-1929 i 1950-1976), protagonitzades per immigrants procedents de la resta d'Espanya, les dues darreres (2000-2008 i 2016-2022) per la immigració internacional. Les onades migratòries del segle XX van aportar 455 mil i 1,3 milions de persones, contribuint respectivament en un 76 per cent i en un 55 per cent al creixement total de la població d'aquests períodes. Per la seva banda, el conjunt de la migració del segle XXI ha contribuït en 1,5 milions de persones, enfront de les poc més de 200 mil del creixement natural, que ha esdevingut inclús negatiu als darrers anys. Sense aquest pes tan extraordinari de les migracions no s'entendria l'evolució demogràfica del país, però tampoc l'econòmica, social o cultural.

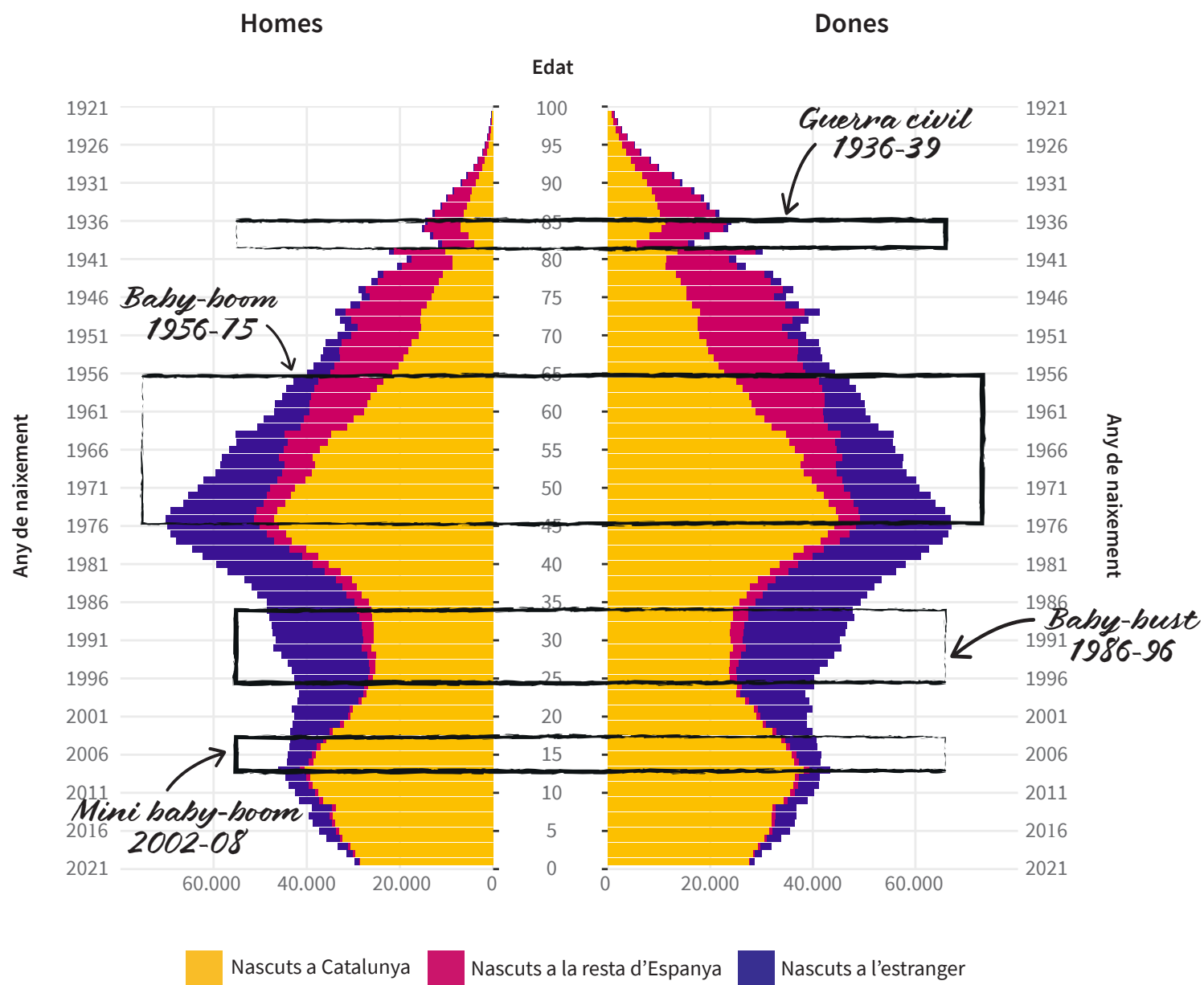
FONT

Elaboració CED a partir de naixements i defuncions 1901-2022 (INE); Estimacions de població a 1 de gener 1901-1980 (CED); Estimacions de població a 1 de gener 1981-2023 (IDESCAT).

Piràmide de població per lloc de naixement. Catalunya, 2022

Les piràmides de població constitueixen la memòria viva de la dinàmica demogràfica dels darrers cent anys. Els trets més remarcables de l'actual piràmide de Catalunya són: a) els no nascuts durant la guerra civil corresponents a les generacions buides de 1936 a 1939, però també la minva d'homes supervivents en relació a les dones de generacions anteriors; b) el *baby boom* que abasta les generacions nascudes entre 1956 i 1975, que a més han vist incrementar els seus efectius per la migració; c) les generacions buides producte de la davallada fulgurant de la natalitat entre 1986 i 1996; i, d) el darrer mini *baby boom* que es va donar durant bona part de la primera dècada d'aquest segle, degut a la presència d'importants contingents de població en edats fèrtils, a la recuperació de la fecunditat i a la contribució de la migració estrangera.

Igualment, una ullada a la composició per lloc de naixement serveix per a desfer el mite de les migracions de reemplaçament. A les generacions del *baby boom* destaca el pes que també tenen els efectius de població nascuda a l'estranger: és a dir, aquests migrants varen arribar no per una escassetat relativa d'adults-joves, sinó pel cicle econòmic expansiu que es va inaugurar amb el nou mil·lenni. Més endavant, quan els efectius d'immigrants coincideixen ja amb les generacions buides d'autòctons, el que resulta fonamental és la proporció que els migrants i els seus descendents assoleixen dins d'aquestes generacions.

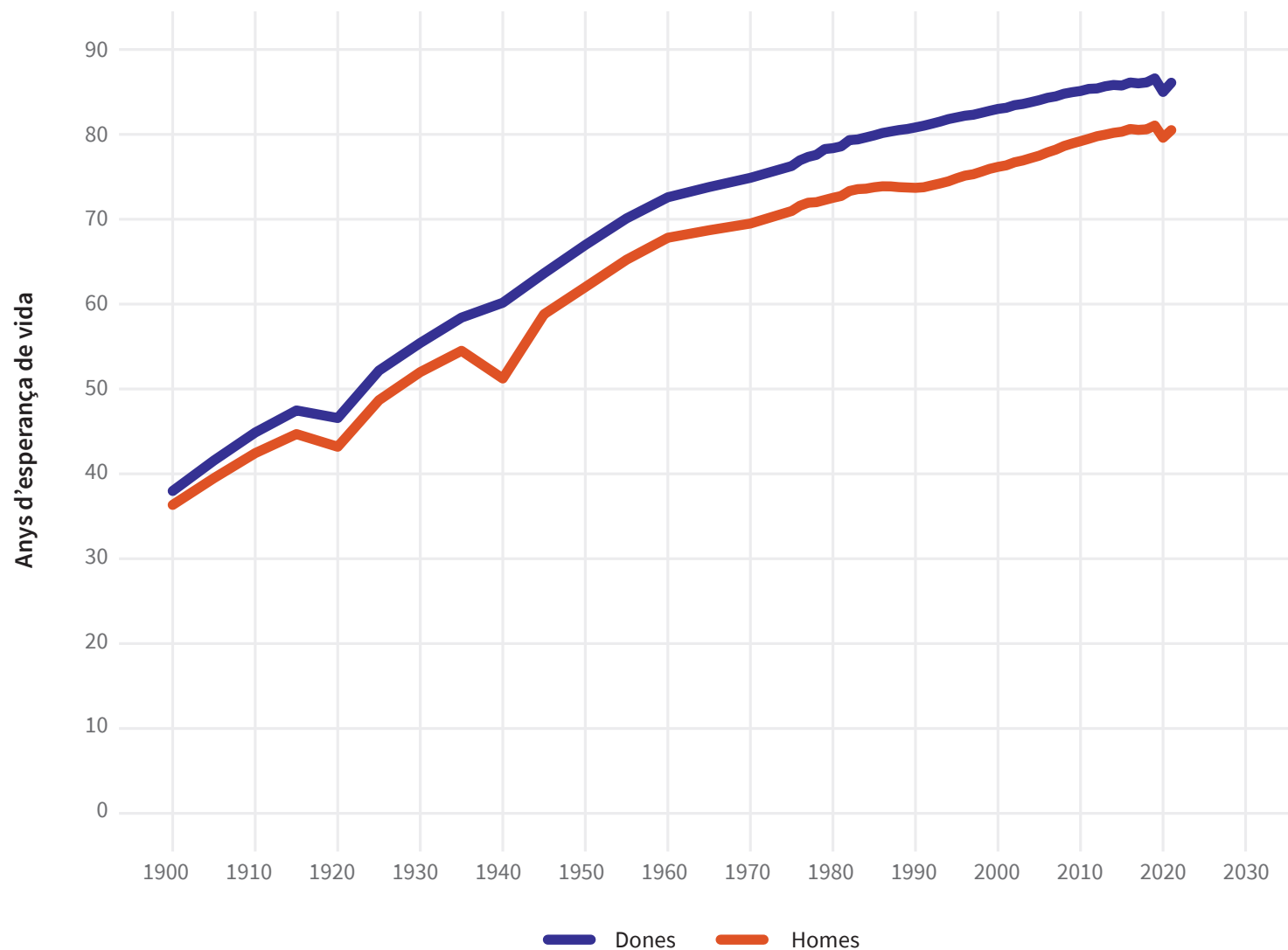
FONT

Estadística del padró continu a 1 de gener de 2022 (INE).

Mortalitat. Catalunya, 1900-2021

D'ençà principis del segle passat les expectatives de vida de la població catalana s'han més que duplicat, situant-se actualment entre les més elevades del món, al voltant de 81 anys en els homes i 86 anys en les dones. Aquesta transició s'ha caracteritzat: a) pel desplaçament de la mortalitat de la infància i adolescència a les edats madures i avançades; b) per la substitució d'un patró epidemiològic dominat per les malalties infeccioses i contagioses a un altre de predomini de les cròniques i degeneratives; i, c) per la configuració d'un quadre de salut en el que la morbiditat i les limitacions reemplacen a la mortalitat com a força dominant.

A les darreres dècades han estat clau els avenços en la longevitat per la concentració dels guanys d'anys de vida a edats cada cop més avançades. L'anomenada "revolució cardiovascular" va permetre una davallada de la mortalitat per causes de l'aparell circulatori, emergint un nou patró epidemiològic amb un creixent protagonisme dels tumors i les malalties mentals. L'augment tant de les expectatives de sobreviure a edats avançades, com del nombre d'anys que resten per viure a partir d'aquestes edats, es constata en la població femenina. Així, amb la mortalitat del bienni 1981-82 el 61 per cent de les catalanes sobreviuria fins als 80 anys i encara els restarien per viure 7,1 anys més, mentre que amb la del bienni 2021-22 el 79 per cent celebraria el seu vuitantè aniversari i els restarien per viure 10,8 anys més.

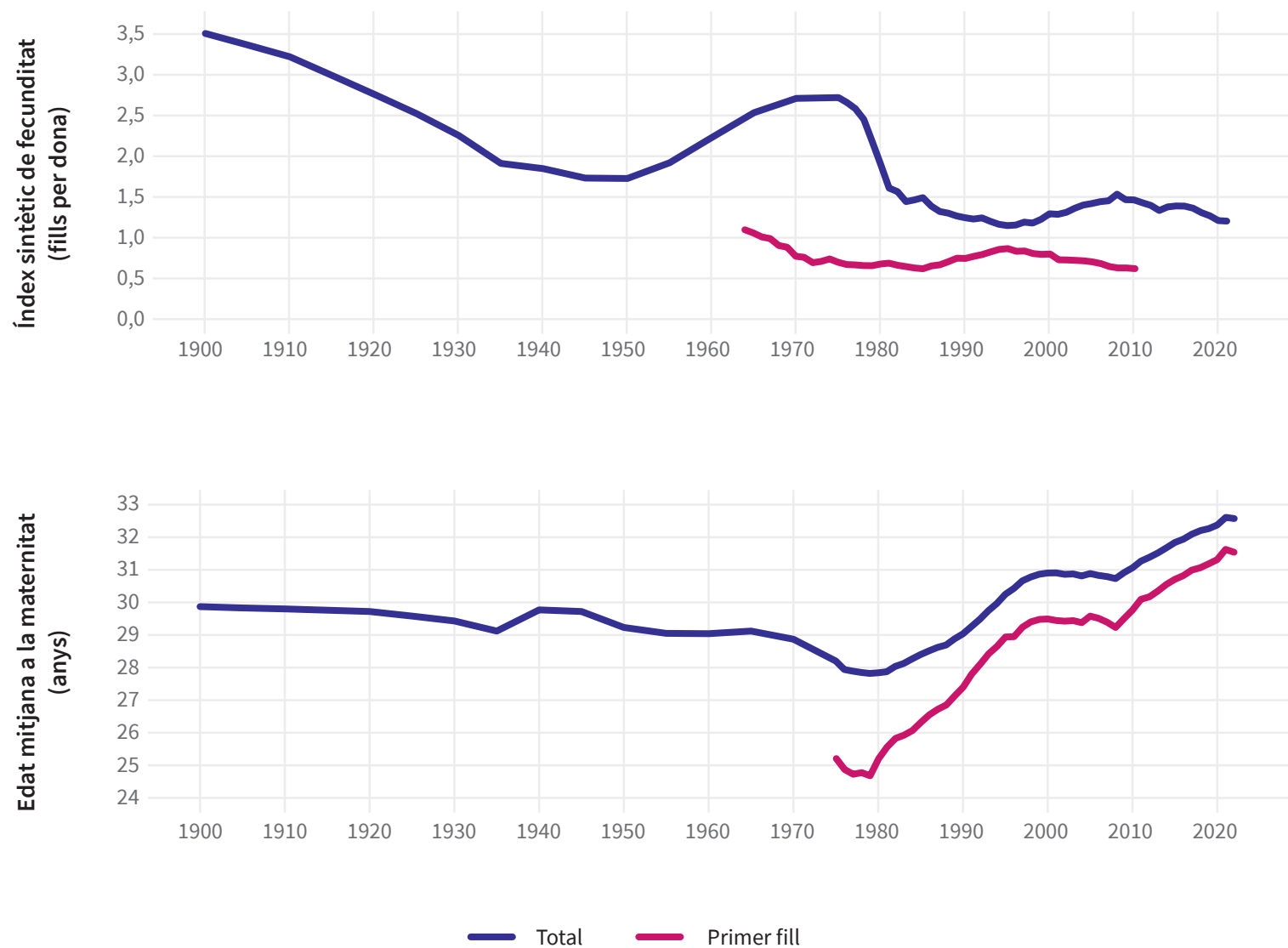

FONT

1900-1970 Dades de la tesi doctoral d'Anna Cabré (1989) "La reproducció de les generacions catalanes 1856-1960", UAB, Departament de Geografia; 1975-2021 Elaboració CED.

Fecunditat. Catalunya, 1900-2022

Al llarg del segle XX es va produir una forta davallada dels nivells de fecunditat a Catalunya, a excepció del període que va de mitjans dels anys cinquanta a mitjans dels setanta, les dècades del *baby boom*. Des de principis dels anys vuitanta es va configurant un model de molt baixa i tardana fecunditat, només alterat en part durant el primer decenni d'aquest segle. Al llarg d'aquesta dècada, la materialització de la fecunditat ajornada a edats joves i la immigració estrangera va propiciar la seva recuperació, fins assolir un màxim recent d'1,58 fills per dona el 2008, i una estabilització en la tendència de creixement de l'edat mitjana a la maternitat. No obstant, les dades més recents mostren l'entrada en una nova fase de descens de la fecunditat, fins situar-se per sota d'1,2 fills per dona el 2022, degut a la moderació en els fluxos d'arribada de població estrangera i a una creixent dificultat per materialitzar per sobre dels trenta anys la fecunditat ajornada en edats més joves, el que es tradueix en un nou increment de l'edat a la que es tenen els fills. Aquest model de fecunditat provocarà que en les generacions més recents una part significativa de les dones no tinguin fills malgrat desitjar-los i que la descendència de les que són mares sigui també inferior a la desitjada. És el que es coneix com a “dèficit de fecunditat”.

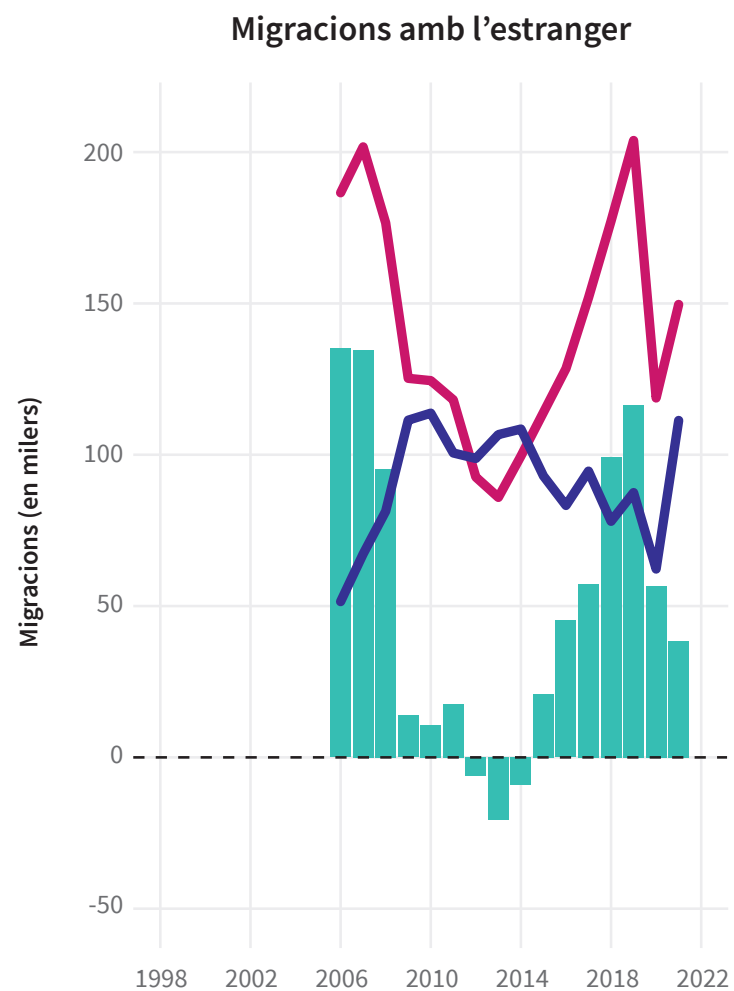
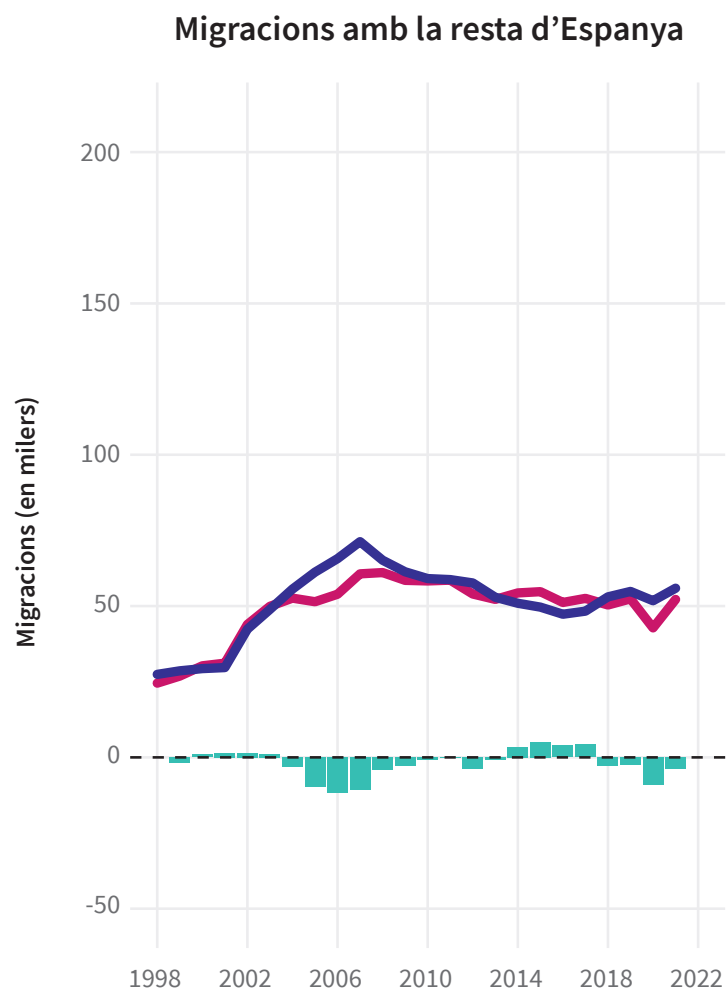
FONT

1900-1970 Dades de la tesi doctoral d'Anna Cabré (1989) "La reproducció de les generacions catalanes 1856-1960", UAB, Departament de Geografia; 1975-2022 Elaboració CED.

Migracions amb la resta d'Espanya i amb l'estranger. Catalunya, 1998-2021

La immigració procedent de la resta d'Espanya durant els darrers trenta anys ha disminuït en volum, en comparació amb la que arribava fins a mitjans dels setanta del segle XX, enregistrant un màxim de 68 mil entrades l'any 2008, de les quals gairebé quatre de cada deu eren protagonitzades per persones nascudes a l'estranger. L'emigració des de Catalunya a la resta d'Espanya, en canvi, ha anat ascendint a nivells similars, de manera que els saldos migratoris són molt minsos, destacant la presència de saldos negatius, amb un màxim al 2008 d'11,7 mil sortides per sobre de les entrades.

Per contra, la immigració internacional, amb volums molt superiors, és la gran protagonista del creixement migratori. Amb dos *booms*: el primer des de principis del segle XXI fins l'esclat de la Gran Recessió, que el 2007 assoleix 201,7 mil entrades; i, el segon, des de 2014 fins 2019 amb la pandèmia de COVID-19, amb 203,8 mil entrades el 2019. L'emigració a l'exterior, que entre 2008-2013 involucrà tant població nascuda a l'estranger com joves nascuts a Catalunya, conjuntament amb el descens de la immigració, provocà no només la davallada del saldo migratori, sinó que aquest passés a ser negatiu entre 2012 i 2014.

— Emigració — Immigració ■ Saldo migratori

FONT

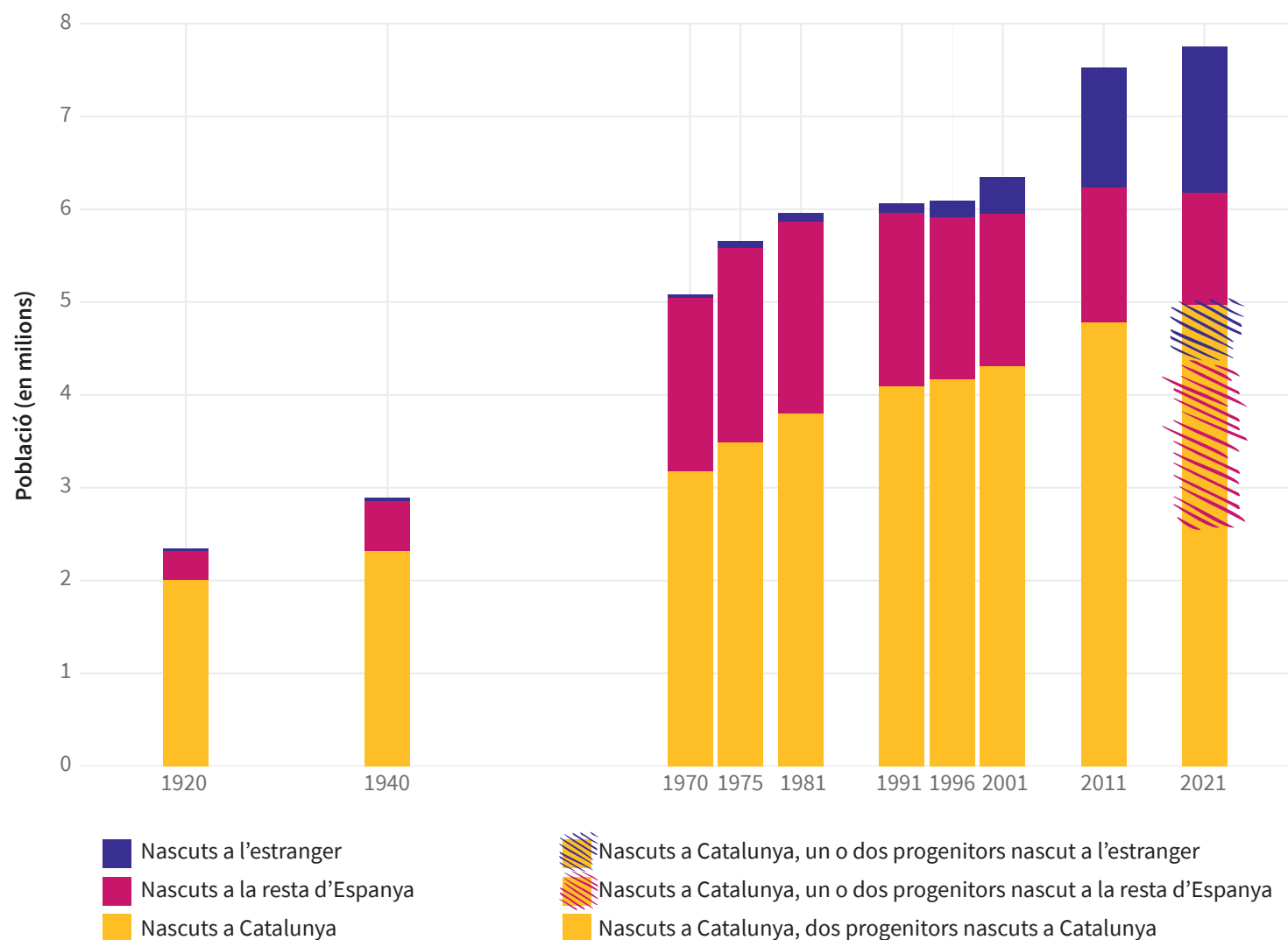
Estadística de variacions residencials 1998-2021 (INE).

Origen de la població. Catalunya, 1920-2021

Al Cens de 1920 les persones nascudes fora de Catalunya representaven el 14,2 per cent de la població, mentre que cent anys més tard, al 2021, en representen el 35,9 per cent. Aquest percentatge havia arribat a ser superior en la dècada dels 70, amb un màxim de 38,4 per cent, registrat en el Padró de 1975.

A l'any 2021, i considerant també l'origen d'una generació enrere, als 2,8 milions de nascuts fora de Catalunya (el 56,5 per cent a l'estranger), cal sumar els 2,3 milions que havent nascut a Catalunya tenen com a mínim un progenitor nascut fora (el 74,2 per cent amb pare o mare nascut a la resta d'Espanya). El percentatge que representen immigrants i descendents assoleix doncs el 65,8 per cent del total de la població. Si encara hi afegíssim la tercera generació de nascuts a Catalunya, amb progenitors també a Catalunya, però algun avi o àvia nascuts fora, al voltant de tres de cada quatre catalans serien producte directe o indirecte de la immigració del segle XX i XXI.

Si als anys 40, amb un 20 per cent de nascuts fora, es pensava Catalunya com a "Terra de pas", i als setanta com a "Terra d'acollida", actualment Catalunya només es pot entendre com "Terra d'immigrants".

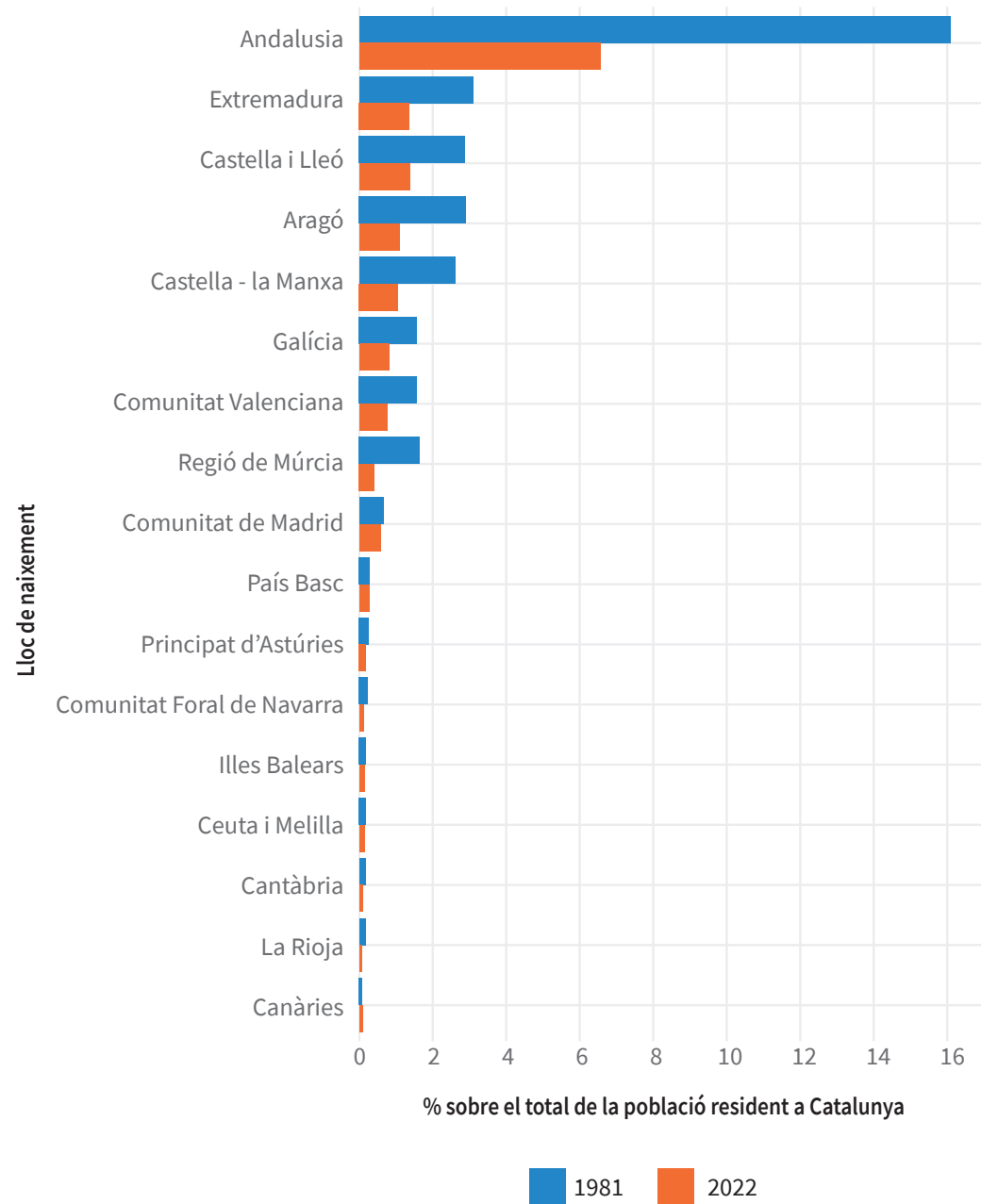

FONT

Censos de població 1920, 1940, 1970, 1981, 1991, 2001 i 2011 (INE); Padrons d'habitants 1975 i 1996 (INE); Enquesta de característiques essencials de la població i els habitatges 2021 (INE).

Població nascuda a la resta d'Espanya. Catalunya, 1981 i 2022

Sens cap mena de dubte al 1981 destaquen els immigrants procedents d'Andalusia que, amb 957 mil persones, representaven el 16 per cent de la població catalana. Totes les Comunitats Autònomes en són representades, tant aquelles que com l'Aragó, la Comunitat Valenciana o la Regió de Múrcia destacaren a la primera onada migratòria dels anys vint, com les que progressivament s'afegiren i les superaren. Quaranta-un anys més tard, la jerarquia es manté gairebé idèntica, però amb una reducció més que notable dels seus efectius, producte majoritàriament de la mortalitat i parcialment del retorn.

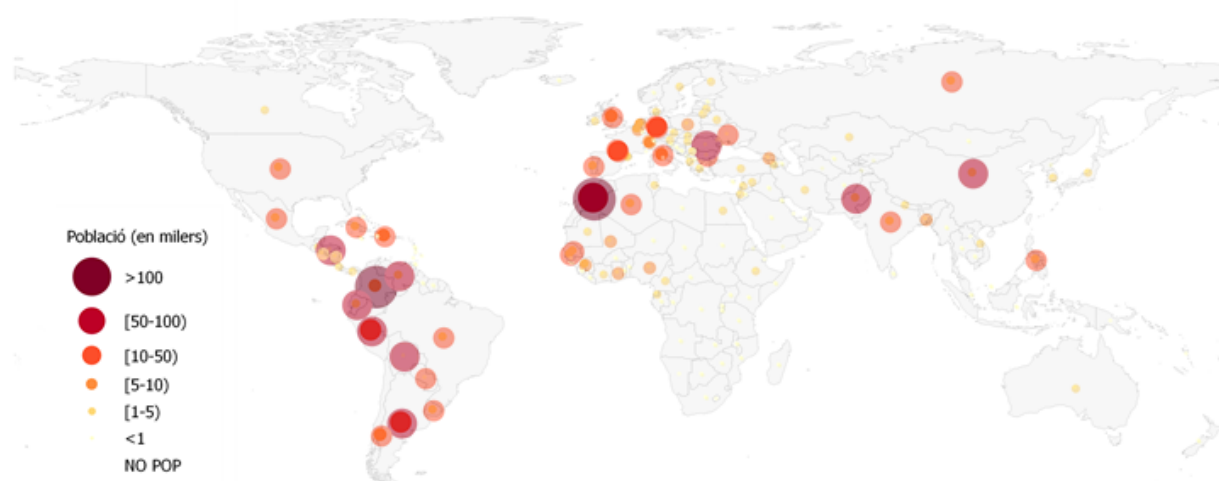
FONT

Cens de població 1981 i Estadística del padró continu a 1 de gener de 2022 (INE).

Origens de la població nascuda a l'estranger. Catalunya, 2000 i 2023

Gairebé tots els països del món estan representats entre l'1,7 milions de persones nascudes a l'estranger empadronades a Catalunya. Per grans agrupacions continentals destaquen els llatinoamericans amb el 44,8 per cent dels empadronats nascuts a l'estranger el 2022, per damunt del 22,1 per cent d'uropeus, el 20,8 per cent d'africans o el 11,3 per cent d'asiàtics. En canvi, per país de naixement, els oriünds del Marroc són el primer origen amb 266 mil empadronats que representen el 15 per cent de tots els nascuts a l'estranger. Els segueixen de lluny els 121 mil nascuts a Colòmbia (6,8 per cent) i els 98 mil d'Argentina (5,5 per cent).

2000 i 2023

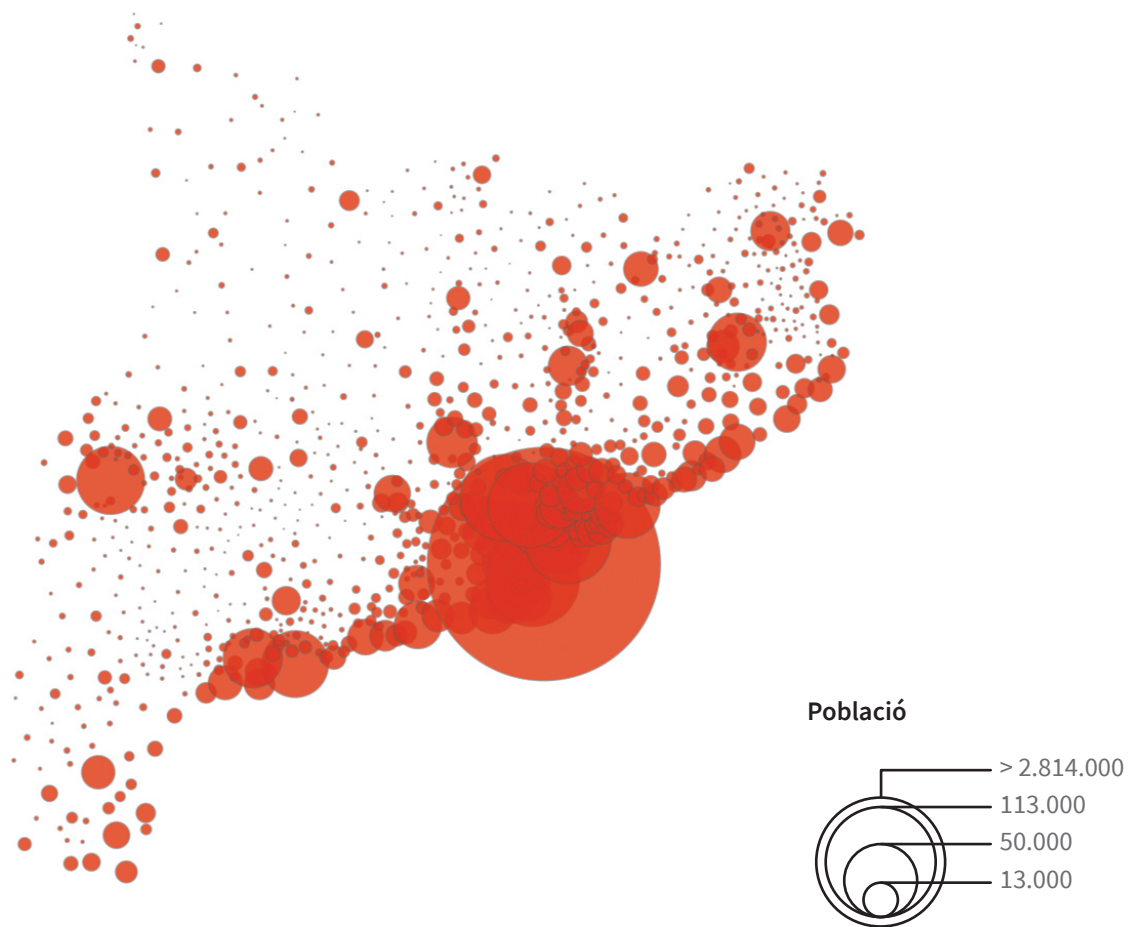
FONT

Estadística del padró continu a 1 de gener de 2000 i Cens anual 2023 (INE).

La distribució espacial de la població. Catalunya, 1900 i 2022

La població de Catalunya ha augmentat en 5,8 milions de persones des de 1900, però aquest creixement no s'ha distribuït de forma homogènia al territori. Un 47 per cent dels actuals municipis han vist reduir la seva grandària poblacional als darrers 122 anys. Dos fenòmens expliquen els canvis a llarg termini en la distribució espacial de la població: la urbanització i la litorització. Les migracions dels entorns rurals cap als nuclis urbans han provocat el despoblament d'àmplies zones del Pirineu i de l'interior de Lleida i de Tarragona, tant pel seu impacte directe de pèrdua de població com indirecte sobre el potencial de creixement natural. Així, al 1900, el nombre de municipis amb menys de 500 habitants era de 225, mentre que a l'actualitat ha augmentat fins als 331 municipis. Per la seva banda, la migració de la resta d'Espanya al segle XX i la recent de caire internacional ha tingut com a destinació fonamental els nuclis urbans, accentuant el procés d'urbanització. En paral·lel, la concentració de la població al litoral es constata en el fet que a l'any 1900 el 45 per cent de la població residia en municipis litorals, essent aquest percentatge a hores d'ara del 57 per cent. Sobre aquestes dues grans tendències de fons, a les darreres dècades s'ha afegit l'increment de la migració interna a les àrees metropolitanes, molt lligada a la mobilitat de tipus residencial, coexistint tant processos de suburbanització com de recentralització entre els nuclis centrals i les seves perifèries.

1900 i 2022

FONT

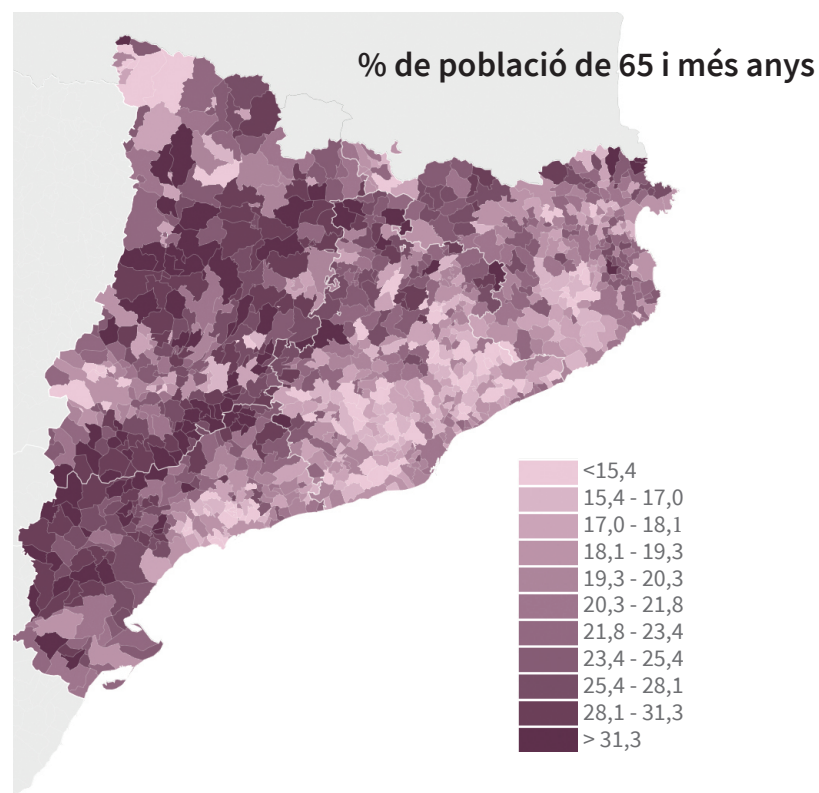
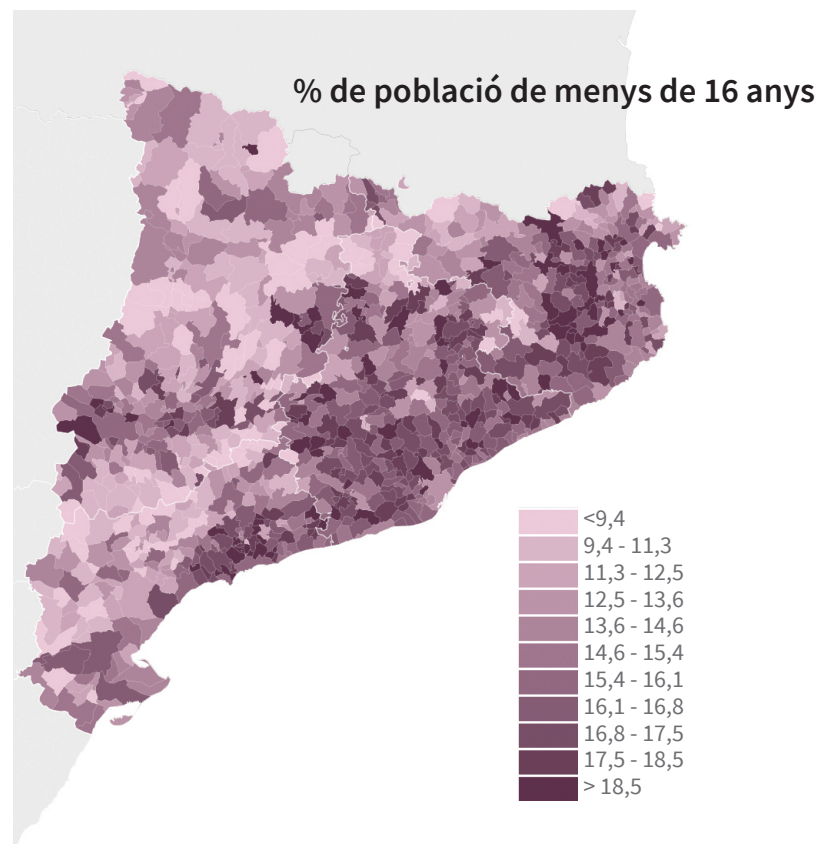
Centre d'Estudis Demogràfics (2020): www.exploradorsocial.es.

La diversitat de les estructures demogràfiques al territori. Catalunya, 2022

L'envelliment de les estructures demogràfiques és generalitzat al territori, però amb diferents intensitats i ritmes als municipis en funció bàsicament de la seva història migratòria i, en menor mesura, dels creixements naturals. Al conjunt de Catalunya el pes relatiu de la població de menys de 16 anys el 2022 és del 15,5 per cent, però a més d'una cinquena part del municipis és inferior al 12 per cent, bàsicament a l'interior i al Pirineu, mentre que els majors percentatges tendeixen a donar-se a municipis litorals i prelitorals, encara que només una trentena superen el 20 per cent de joves. L'altra cara de la moneda és la gent gran, amb un pes relatiu del 19,3 per cent a Catalunya, però que representen més d'una de cada quatre persones a àmplies zones de l'interior de Lleida i Tarragona. A les properes dècades es produirà una extensió i intensificació del procés de maduració i envelliment de les estructures demogràfiques. Aquest procés afectarà especialment a aquells territoris que avui en dia tenen unes piràmides caracteritzades per la presència d'importants contingents de població en les edats adultes, concentrades al litoral i a l'entorn del nucli central metropolità.

FONT

Centre d'Estudis Demogràfics (2020):
www.exploradorsocial.es.

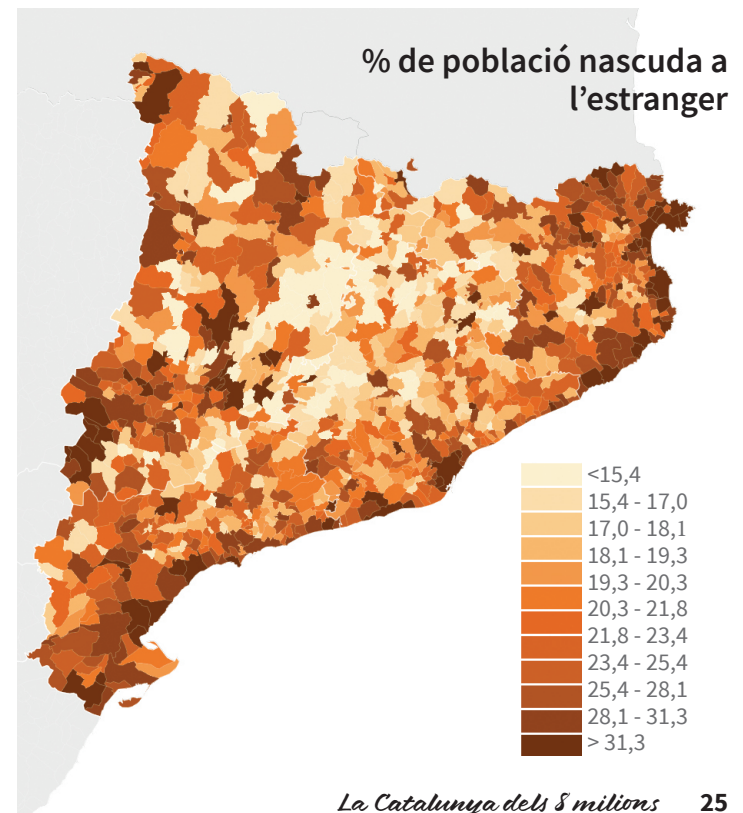
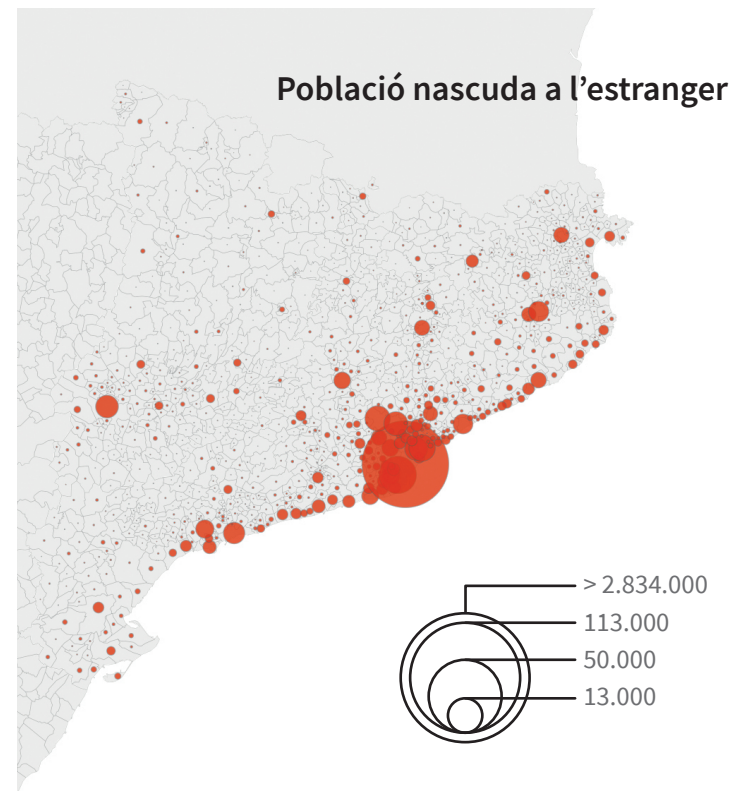
Distribució territorial de la població nascuda a l'estranger. Catalunya, 2022

La població nascuda a l'estranger es concentra com la població autòctona, on hi ha una oferta laboral més gran i diversa: l'Àrea Metropolitana de Barcelona, les capitals comarcals i el litoral. Així, la ciutat de Barcelona, amb 477,7 mil persones nascudes a l'estranger, encapçalava el 2022 la classificació (un 29,2 per cent del total), seguida de l'Hospitalet de Llobregat amb 87,9 mil (33,1 per cent) i Badalona amb 44,3 mil (19,8 per cent).

En termes relatius, no obstant, destaquen municipis amb tipologies molt diverses. Per exemple, la indústria de transformació agroalimentària de Guissona el municipi amb el major percentatge de població nascuda a l'estranger (49,2 per cent), seguida de municipis lligats tant al turisme, l'oferta residencial i en part l'agricultura intensiva com Castelló d'Empúries (47,1 per cent), o l'atracció fronterera que exerceix la Jonquera (44,3 per cent).

FONT

Centre d'Estudis Demogràfics (2020):
www.exploradorsocial.es.

La població de Catalunya ha arribat als 8 milions gràcies al fort impuls de la immigració internacional i en un context de dèbil creixement natural. Els reptes que planteja aquesta demografia per la societat són notables. En primer lloc, hi ha el repte associat a la logística de gestionar un territori més poblat (habitatge, serveis, mobilitat) amb dinàmiques internes ben diferenciades (despoblament, gentrificació). En segon lloc, hi ha el repte de cohesionar una població cada vegada més diversa (llengua, mercat de treball, educació). En tercer lloc, hi ha el repte d'adaptar les transferències públiques i privades a una estructura per edat progressivament envellida (salut, pensions). Des del Centre d'Estudis Demogràfics seguirem observant i explicant les transformacions demogràfiques i socials. Amb la nostra recerca volem contribuir al benestar general de la societat.

CED 40 anys

*Vides que compten,
comptes que prenen vida*

Publicació commemorativa del **40 aniversari** del
Centre d'Estudis Demogràfics (CED)

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

